

ŁUKASZ MARZEC

Uniwersytet Jagielloński

ARTUR DUCK, *DE USU ET AUTHORITY*
IURIS CIVILIS ROMANORUM IN REGNO GALLIARUM.
PRZEGLĄD BAZY BIBLIOGRAFICZNEJ

Rozdział V części II pracy Artura Ducka *De Usu et Authority Iuris Civilis Romanorum in Dominiis Principum Christianorum*¹ (1653),

¹ Na temat tej pracy por. N. HORN, *Römisches Recht als Gemeineuropäisches Recht bei Artur Duck*, [w:] *Studien zur europäischen Rechtsgeschichte*, wyd. W. WILHELM, Frankfurt 1972, s. 171-180; J. SONDEL, *Artur Duck – niedoceniany poprzednik Savigny’ego i jego poglądy na rolę prawa rzymskiego w dawnej Polsce*, «ZN UJ, Prace Prawnicze» 97 (1982), s. 69-85; A. WIFFELS, *Arthur Duck et le ius commune européen*, «Revue d’histoire des facultés de droit et de la science juridique» 1990 nr 10-11, s. 193-221; ‘*De Usu Et Authority Iuris Civilis Romanorum in Dominiis Principum Christianorum libri duo*’ von ARTUR DUCK, unveränderter Nachdruck der Ausgabe Leipzig 1668, Köln-Wien 1990 (wstęp FOCKE TANNEN HINRICHS); [A. DUCK], *Über Gebrauch und Geltung des ‘ius civile’ der Römer in den Staaten der christlichen Fürsten*. Übersetzung, Einleitung und Anhang von FOCKE TANNEN HINRICHS, Göttingen 1993; F.J.A. SANTOS, ‘*Ius commune*’ vs ‘*common law*’ en el siglo XVII: el caso de Arthur Duck», «Anuario da Faculdade de Dereito da Universidade da Coruna» 7 (2003), s. 63-104; Ł. MARZEC, ‘*De Usu et Authority Iuris Civilis Romanorum*’ – *podrzędna rozprawa czy dzieło światowej romanistyki*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 6.1 (2006), s. 145-157; TENZE, *Prawo rzymskie w dawnej Anglii w świetle poglądów Artura Ducka*, «Zeszyty Prawnicze [UKSW]» 6.2 (2006), s. 117-136. Na marginesie warto podkreślić, iż zarówno współczesne wydanie łacińskie oraz niemieckie tłumaczenie przygotowane przez ośrodek w Getyndze (F.T. Hinrichs) pozbawiono całkowicie przypisów z oryginalnego tekstu, choć zaopatrzone w bardzo dobry indeks osobowy obejmujący częściowo autorów prac powołanych przez Ducka.

dotyczący Królestwa Francji zajmuje w porównaniu z pozostałymi piętnastoma omówionymi tam systemami miejsce szczególne. Obok rozważań poświęconych prawu rzymskiemu w dawnej Anglii, opis Francji jest najobszerniejszy (s. 220-268, dla porównania fragment dotyczący Cesarstwa Niemieckiego zajmuje jedynie 17 stron)². W opinii Ducka francuska jurysprudencja nie miała sobie równych w znajomości łacińsko – i greckojęzycznej literatury oraz, jak pisał „... Juris humani divinique omnis cognitionem”³. Samo zaś prawo rzymskie, jeśli nawet zostałyby zapomniane przez inne nacje, „... apud solos Gallos reperiri posset”⁴. Wyraził także głębokie przekonanie, iż to właśnie Francuzi najlepiej nauczyli się wykorzystywać prawo rzymskie, którego pozycja miała przecież we Francji charakter całkowicie odmienny niż w Cesarstwie⁵. Duck darzył francuskich prawników głębokim szacunkiem, a ich opinie niejednokrotnie posłużyły mu do rozważań nad pozycją prawa rzymskiego w Anglii oraz innych opisywanych systemów, w tym również Polski⁶.

Spostrzeżenia osobistego adwokata króla Karola I Stuarta na temat prawa rzymskiego we współczesnej mu Francji poczynione zostały w sposób niezwykle z punktu widzenia warsztatu naukowego rzetelny. Uwaga ta dotyczy zresztą całego dzieła, zawierającego ponad tysiąc przypisów. Duck bardzo rzadko ferował sądy o pozycji i recepcji prawa rzymskiego, które nie byłyby poparte opiniami ówczesnej jurysprudencji, w przypadku zaś kwestii spornych (np. obowiązywania tego prawa na północy Francji) przytaczał wszystkie poglądy, w delikatny sposób akcentując wysoki autorytet uczonego którego zdanie było mu bliższe⁷.

² Podstawą niniejszego opracowania jest egzemplarz z Biblioteki Jagiellońskiej, wydany w Lipsku w roku 1686.

³ A. DUCK, II,5,220.

⁴ A. DUCK, II,5,220.

⁵ A. DUCK, II,5,220.

⁶ Opisując pozycję prawa rzymskiego w dawnej Polsce Duck powoływał między innymi Thou, Bodina, Gaguina i Hottomana.

⁷ Należy jednak zwrócić uwagę, iż opisując problem obowiązywania prawa

Ocena naukowego waloru *De Usu et Autoritate*, ze względu na jej temat i charakter zależy w dużej mierze od wykorzystanej przez autora bazy źródłowej i bibliograficznej. Jej szczegółowa identyfikacja nie jest jednak prosta ze względu na stosowany przez Ducka system skrótów. W niektórych, nielicznych przypadkach jest ona wręcz niemożliwa. Poniższe zestawienie obejmuje najważniejsze pozycje źródeł i literatury, które posłużyły autorowi do opisu roli i pozycji prawa rzymskiego w Królestwie Francji (*De Usu et Autoritate Iuris Civilis Romanorum in Regno Galliarum*). Zdecydowana większość autorów to prawnicy, powoływane prace stanowią różne rodzaje literatury prawniczej; komentarze do źródeł prawa rzymskiego i kanonicznego, komentarze do licznych francuskich praw regionalnych, a także monografie tematyczne z zakresu prawa publicznego i prywatnego oraz prace o charakterze historycznym (szczególnie Thuanus), geograficznym (d'Avity) oraz teologicznym (Bellarmin). Szczegółowa analiza słuszności doboru, a także interpretacji literatury będzie przedmiotem odrębnej publikacji, nie ma jednak wątpliwości iż opracowania stanowiące podstawę literaturową rozdziału V należą do najbardziej cenionych i reprezentatywnych dla ówczesnej jurysprudencji. Zestawienie ułożone jest w kolejności alfabetycznej nazwisk autorów, podano także rok i miejsce pierwszego wydania oraz najważniejsze pozycje współczesnej literatury na temat niektórych autorów bądź opracowań.

1. Matthaei de Afflictis, *Novissimae praelectiones in utriusque Siciliae Neapolisque sanctiones*, Francofurti 1603.

rzymskiego w licznych francuskich prowincjach Duck pominął bardzo dla tej kwestii istotną pozycję piśmiennictwa prawniczego, mianowicie wydaną w 1563 r. pracę Philiberta Bugnyona *Legum abrogatarum et inusitarum in omnibus curiis terris iurisdictionibus et dominiis regni Franciae*. Bugnyon bazując na orzecznictwie zwierzchnich sądów regionalnych, których zadaniem było m.inn. oddzielenie w podstawie trafiających tam wyroków regulacji zwyczajowych od pochodzących z prawa rzymskiego, zawarł w niej szczegółowe zestawienie orzeczeń odrzucanych ze względu na argumentację opartą na rozwiązaniach rzymskich w poszczególnych regionach. Wykorzystanie tego dzieła przez Ducka przyczyniłoby się zapewne do lepszego naświetlenia zagadnienia obowiązywania tego prawa w prowincjach prawa zwyczajowego.

2. Francisco de Amaya⁸ (ok. 1580-ok. 1640) *In tres posteriores libros Codicis Imperatoris Justiniani Commentarii*, Lugduni 1636; *Observationes iuris*, Salamanca 1626.
3. Pierre d'Avity, *Les estats empires et principautes au monde*, Cologny 1616.
4. Jean Bacquet († 1597), *Les oeuvres de Jean Bacquet des droicts du domaine de la couronne de France*, Paris 1601.
5. Eguinier Baron⁹ (1495-1555) *De ratione docendi discendique iuris civilis* 1546, *Pandectarum iuris civilis oeconomia* 1537.
6. Pierre de Belleperche¹⁰ (Petrus de Bellapertica) (†1308), *Jureconsulti Gallorum clarissimi, in libros Institutionum Divi Justiniani Sacrat. Principis, Commentarium longe acutissimum*, Lugduni 1586, *Quaestiones aureae* Paris 1517, *concilia seu singularia*, Paris 1519, *De Feudis*, Paris 1505.
7. Św. Robert Bellarmin¹¹ (kardynał, 1542-1621), *Christianae doctrinae explicatio*, Roma 1603.

⁸ Por. N. ANTONIO, *Bibliotheca hispana nova*, I, repr. Torino 1963, s. 400; A. TARRASSON, *Histoire de la jurisprudence romaine*, Paris 1750, s. 438; L. PALAZZINI FINETTI, *Storia della ricerca delle interpolazioni*, Milano 1953, s. 246; R. ORESTANO, *Francisco de Amaya*, «NNDI» 1 (1957), s. 833.

⁹ E. PASQUIER, *Recherches de la France*, Paris 1665, IX, cap. 39; A. TARRASSON, *Histoire*, cit., s. 457.

¹⁰ Literatura na temat P.B. jest bardzo bogata. Przytaczam tylko niektóre pozycje; F. SAVIGNY, *Geschichte des römischen Recht in Mittelalter*, VI, Bad Hamburg 1961, s. 37-39; F. PÉROT, *Esquisse biographique sur Pierre de Belleperche*, «Bull. Soc. Arch. et. Hist. Orléanais» 7 (1878-82), s. 510-514; E. MÉPLAIN, *Les juriconsultes de l'ancien Bourbonnais*, Moulins 1888; P. WEIMAR, *Die Erstaussgabe der sogenannten Lectura Institutionum des Pierre de Belleperche*, «TvR» 35 (1967), s. 284-289.

¹¹ Literatura na temat kanonizowanego w roku 1930 kardynała Bellarmina jest wyjątkowo bogata. Podaję głównie pozycje dotyczące działalności R.B. poza sferą teologii. P. CARON, *Bellarmino, Roberto (San)*, «NNDI» 2 (1957), s. 293-294; RIVIÈRE, *Le problème de l'Église et de l'État au temps de Philippe le Bel*, Louvain 1926, G. BUSCHBET, *Bellarmin*, [w:] *Staatslexicon*, Freiburg i.B., 1926, I, s. 769-771; J. BODRICK, *The life and work of blessed Robert Francis cardinal Bellarmin*, London 1928; GEMMEL, *Zur Staatslehre des Kard. Bellarmin*, «Scholastik» 4 (1929), s. 161-188; TENZE, *Die Lehre des Kard. Bellarmin über Kirche und Staat*, «Scholastik»

8. Pierre Belloy¹² (Beloius), (1540-1609), *Recueil de quelques plaidoyez notables*, Toulouse 1613.
9. Guillaume Benedictus, *Repetitio caput Raynutius extra de testamentis*, Lugduni 1582.
10. Heinrich Bocer (1571-1630), *Disputationes de universo iure quo utimur*, Tubingae 1592.
11. Jean Bodin, *Les Six livres de la République*, Paris 1576.
12. Nicolai Boerii *Decisiones supremi senatus Burdegalensis*, Lugduni 1544.
13. Camillo Borello, *Decisionum universarum*, Coloniae 1618.
14. Laurens Bouchel, Jacques Joly, *Recueil d'arrests notables et decisifs...*, Paris 1629.
15. Ludovicus le Caron (Charondas) (1536-1617), *Memorables Observations du droit François, rapporté au civil et canonique, illustrées des arrests des Cours souveraines de France, auquel livre sont représentés plusieurs antiquités romaines et françaises, non encore bien observées*, Paris 1601.
16. René Choppius¹³ (Choppinus), (1537-1606), *Du domaine de la Couronne de France*, 1574 (*De domaniano Franciae*, Parisiis 1605), *De legibus Andium municipalibus libri tres*, Parisiis 1600.

5 (1930), s. 357-379; CH. JOURNET, *La juridiction de l'Église sur la cite*, Paris 1931; F. CAPPELLO, '*Summa juris publici ecclesiastici*', Romae 1932; F. ARNOLD, *Die Staatslehre des Kardinals Bellarmin: Ein Beitrag zur Rechts- und Staatsphilosophie des konfessionellen Zeitalters*, München 1934, M. BIERSACK, '*Initia Bellarminiana*': die Prädestinationslehre bei Robert Bellarmin SJ bis zu seinen Löwener Vorlesungen 1570-1576, Wiesbaden 1989.

¹² R. BENECH, *Pierre de Beloy*, «Rev. crit. Jur.» 8 (1856), s. 267-283, 434-450; TENZE, *Pierre de Beloy, conseiller du roi et avocat general au Parlement du Toulouse*, Toulouse 1858, E. FORESTIÉ, *Pierre de Belloy*, [w:] *Biographie de Tarn-et-Garonne*, Montauban 1860, s. 105-146.

¹³ Por. P. MASSON, '*Renati Choppini vita*', Parisiis 1606; C. BOURCIER, *René Choppin*, «Rev. Anjou» 1 (1860), s. 98-109, B. HAURÉAU, *René Choppin*, [w:] *Histoire littéraire du Maine*, III, Paris 1871, s. 19-45, J. RAFFALLI, *Choppin, René*, «DDC» 3 (1942), s. 685-686; F. GABRIELI, *Choppin, René*, «NNDI» 3 (1958), s. 217.

17. Innocent Ciron¹⁴ (Cironius, † ok. 1650), *Observationes iuris canonici in quinque libros digestae*, Tolosae 1645.
18. Francois Clapier (Claperiis, Franciscus de), *Centuriae causarum in saumma rationum vectigalim subsidiorum que provinciae curiae decisarum, quibus univers ferè que ad causam fisci, et privatorum publicarumque functionum pertinent explicantur*, Lyon 1589.
19. Guy Coquilles¹⁵ (Conchylius) (1523-1603), *Les questions et responses sur toutes les coustumes de France; La Coustume de Nivernois*, Paris 1610, *Les institutions au droit des François*, Paris 1605.
20. Pauli Christinaei *Decisiones supremarum curiarum Belgicae*, Antverpiae 1626.
21. Jacques Cujas¹⁶ (1522-1590), *Interpretationes ad Julii Pauli receptarum sententiarum libri quinque*, Parisiis 1558.
22. Ioannis Dauth, *Tractatus de Testamentis*, Lipsiae 1594.

¹⁴ Por. R. NAZ, Ciron, Innocent, «DDC» 3 (1942), s. 746.

¹⁵ Por. J. MAUMIGNY, *Etude sur Guy Coquille, publiciste et jurisconsulte*, Paris 1910 (repr. Geneve 1971); P. DESTRAY, *Notes inédites sur Guy Coquille*, «Bull. Soc. Nivernaise» 25 (1924), s. 69-91; J.-PH. LEVY, *Cocquille, Guy*, «DDC» 4 (1949), s. 601-605.

¹⁶ Tylko wybrane pozycje; J. BERRIAT-SAINT-PRIX, *Histoire du droit romain suivi de l'histoire de Cujas*, Paris 1821; E. SPANGENBERG, *Jacob Cujas und seine Zeitgenossen*, Leipzig 1822, repr. Frankfurt 1967; A. BAZENNEREY, *Cujas et l'école de Bourges*, Bourges 1876; J. FLACH, *Cujas, les glossateurs et les bartolistes*, «NRH» 7 (1883), s. 205-227; M. FOURNIER, *Cujas, Coras, Pacius. Trois conduits de professeurs de droit par les villes de Montpellier et Valence au XVI^e siècle*, Toulouse 1890; P. GIRARD, *La jeunesse de Cujas: notes sur sa famille, ses études, son premier enseignement*, «NRH» 40 (1916), s. 429-540, 590-697; VERNE, *Vie de Cujas*, Grenoble 1938; P. MESNARD, *La place de Cujas dans la querelle de l'humanisme juridique*, «RHD» 28 (1950), s. 521-537; L. FALLETTI, *Cujas, Jacques*, «DDC» 4 (1949), s. 847-861; H. TROJE, *Praelectiones Cuiacii. Vorlesungsnachschriften des Frankfurter Syndicus Heinrich Kellner (1536-1589) aus seiner Studienzeit in Bourges (1560-1561)*, «Ius Commune» 1 (1967), s. 182-194.

23. François Duaren¹⁷ (Duarenus) (1509-1559), *Commentarius in consuetudines feudorum*, Coloniae Agrippinae 1563.
24. Carolus Dumoulin¹⁸ (Molinaeus) (1500-1566), *Commentarii in Consuetudines Parisienses*, Parisiis 1574.
25. Eginhart (ok. 770-840), *De vita et gestis Caroli Magni*.
26. Antoine Fontanon († 1589/1611), *Les edicts p. de France et des ordonnances*, Paris, 1611.
27. Etienne Forcadel¹⁹ (Forciatulus, 1534-1573), *Cupido iurisperitus. Eiusdem ad calumniatores epistola*, Lugduni 1553.
28. Jacques Godefroy (Jacobus Gothofredus) (1587-1652), *Opuscula historica, politica, iuridica*, Genevae 1641.
29. Pierre de l'Hommeau, *Deux livres de la jurisprudence françaises, avec belles remarques et decisions notables, tirées des loix françaises et romaines, en ce qu'elles sont conformées au droict*

¹⁷ Por. E. JOBBÉ-DUVAL, *François le Douaren (Duarenus) 1505-1559*, [w:] *Mélanges Paul Frédéric Girard*, I, Paris 1912, s. 573-621; P. MORTARI, *Razionalismo e filologia nella metodologia giuridica di Baron e di Duarenus*, «Labeo» 15 (1969), s. 7-32; W. VOGT, *Franciscus Duarenus (1509-1559). Sein didaktisches Reformprogramm und seine Bedeutung für die Entwicklung der Zivilrechtsdogmatik (Beiträge zur neueren Privatrechtsgeschichte)*, Stuttgart 1970; F. BERRA, *Francesco Duarenus*, «NNDI» 6 (1957), s. 311; H. TROJE, *Die Literatur des gemeinen Rechts unter dem Einfluss des Humanismus*, [w:] H. COING, *Handbuch der Quellen und Literatur der neueren europäischen Privatrechtsgeschichte*, II: *Neuere Zeit*, München 1977, s. 759-763.

¹⁸ Por. F. MEILLI, *Argentraeus und Molinaeus und ihre Bedeutung im internationalem Privat- und Strafrecht*, «Zeitschrift für internationales Privat- und Strafrecht» 53 (1896); P. LABORDERIE, *Dumoulin et son influence*, «Feuilles d'histoire du XVIIe au XXe siècle» 2 (1909), s. 193-204; E. STAMP, *Was Carolus Molinaeus Nominalist?*, Berlin 1926; R. FILHOL, *Une consultation de Charles Dumoulin relative à la seigneurie d'Arc-en-Barrois*, «RHD» 27 (1949), s. 122-125; TENŽE, *Dumoulin, Charles*, «DDC» 5 (1953), s. 41-67; F. GAMILLSCHEG, *Der Einfluß Dumoulin auf die Entwicklung des Kollisionsrechts*, Tübingen 1955; G. MEYER, *Charles Dumoulin, ein führender französischer Rechtsgelehrter*, Nürnberg 1956; D. KELLEY, *Fides Historiae: Charles Dumoulin and the Gallican View of History*, «Traditio» 12 (1966), s. 347-402.

¹⁹ Por. P. MESNARD, *Un rival heureux de Cujas et de J. Bodin: Etienne Forcadel*, [w:] *Umanesimo e scienza politica*, Milano 1951, s. 309-322 = «ZSS» 67 (1950), s. 440-458.

- François, et enrichies des plus célèbres arrests du Parlement de Paris*, Saumur 1605.
30. François Hotman²⁰ (Hottomanus) (1524-1590) *De antiquo iure regni Galliae*, Paris 1573.
 31. Johannes Igneus, *Comentaria in tit. de Silliano et Claudiano senatusconsulto*, Lugduni 1539.
 32. Jean Imbert²¹ (Imbertus) (ok. 1522-1580/1600), *Enchiridion iuris scripti Galliae moribus et consuetudine frequentiore usitati, itemque abrogati, omnibus causidicis et ceteris iudicialis Galliae praxis stuiosis apprime necessarium et utile*, Lugduni 1556, *Institutiones forensium Galliae libr IV*, Lugduni 1542, *Practique judiciaire*, Paris 1548.
 33. Andreas Knichen (1560-1621), *De sublimi et regio territorii jure sinoptica tractatio*, Wittenbergae 1622.
 34. Gerardi de Maynard, *Decisiones novae Tholosanae*, Francofurti 1610.
 35. Jacobus Menochio (1532-1590), *Consiliorum sive responsorum libri XIII*, Venezia 1609.
 36. Ludovici de Molina, *De Hispanorum primogeniorum origine ac natura libri quatuor*, Lugduni 1588.
 37. Antonio Monachii, *Decisiones Lucenses, Florentinae, Bononienses*, Coloniae 1620.

²⁰ Por. J. BARON, *Franz Hotmann's Antitribonian, ein Beitrag zu den Kodifikationsbestrebungen vom 16. bis 18. Jahrhundert*, Bern 1888; W. VOGEL, *Franz Hotmann und Privatrechtswissenschaft seiner Zeit*, Freiburg Br-Münster 1960; E. BLOCAILLE, *Étude sur François Hotman. La Franco-Gallia*, Dijon 1902; P. MESNARD, *François Hotman (1524-1590) et le complexe de Tribonien*, «Bulletin de la Société de l'histoire du protestantisme français» 101 (1955), s. 117-137; R. GIESEY, *When and Why Hotman Wrote the Francogallia*, «Bibliothèque d'Humanisme et Renaissance» 29 (1967), s. 581-611; A. DE SAINT CHAMARAN, *L'«Antitribonien» de François Hotman*, dysertacja doktorska na Uniwersytecie Paris II (1972); R. KELLEY, *François Hotman. A Revolutionary's ordeal*, Princeton 1973.

²¹ Por. P.-D. RAINGUET, *Jean Imbert*, [w:] *Biographie Saintongeaise*, Saintes 1851, s. 317-318.

38. Guido Pancirollus²² (1523-1599), *De origine et auctoritate Iuris Consultorum, seu de claris iuris interpretibus (De claris legum interpretibus libri quatuor), Notitia dignitatum utrusque imperii orientis acilicet et occidentis ultra Arcadii Honorique tempore et in eam G.P. commentarium*, Geneve 1623.
39. Guy Pape, *Decisiones grationopolitanae*, Grenoble 1490.
40. Jean Papon (1505-1590), *Secrets du troisième et dernière notaire*, Lugduni 1578, *Recueil d'arrests notables des courts souveraines de France*, Lyon 1556.
41. Gulielmus Ranchinus, *Variarum lectionum libri tres*, Parisiis 1597.
42. Alexander Raudensis, *Aurearum decisionum Pisanarum*, Spirae 1602.
43. Pierre Rebuffi²³ (Rebuffus) (1487-1557), *In titulum Digesti De verborum significatione Commentaria*, Lugduni 1589, *Commentaria ad ordinationes regias*, Lugduni 1613.
44. Anne Robert (Annaeus Robertus), *Aurelii rerum iudicatarum libri IV*, Paris 1596.
45. Bernard de la Roche Flavin, *Arrestes notables du parlement de Tolose*, Tolose 1617.
46. Sébastien Rouillard, *Les reliefs forenses*, Paris 1610.
47. Ioannis de Salas, *Tractatus de contractibus*, Lugduni 1617.
48. Loys Servin, *Actions notables et plaidoyez*, Paris 1603.
49. Francisco Suarez, *Tractatus de legibus*, Antwerpiae 1613.
50. Guillaume Terrien, *Commentaires du Droict Civil tant public que privé, observe au pays et duché de Normandie, dresses et composez des charters au Roy Loys Hutin, dite La Chartre aux Normans, la charter au Roy Philippes faicte à l'Isle-bonne et autres ordonnances royaels...*, Paris 1574 .

²² POF. G. FERRARI, *Memoria storica della vita e degli scritti di G. Panciroli*, Reggio dell'Emilia 1869; A. BACCHI, *Alcuni studi intorno a Guido Panciroli*, Reggio Emilia 1903, «NNDI» 12 (1957), s. 350.

²³ POF. R. CHABANNE, *Rebuffi, Pierre*, «Dictionnaire de droit canonique» 7 (1965), s. 475-477.

51. Jacques Thou²⁴ (Thuanus, 1553-1617), *Historiae sui temporis*, I-III, Paris 1606-7.
52. Domenico Tusco (kardynał) *Practicarum conclusionum*, Francofurti 1623.

ARTUR DUCK, *DE USU ET AUTHORITYTE JURIS CIVILIS*
ROMANORUM IN REGNO GALLIARUM.
THE OVERVIEW OF THE BIBLIOGRAPHY

Summary

De Usu et Authorityte Juris Civilis Romanorum in Dominiis Principum Christianorum, the work by Artur Duck was published in London in 1653. Duck, one of the leading civil lawyers, a royalist, high commissioner, Master in Chancery, King's Advocate and a chancellor of three dioceses wrote his book in exile in Oxford during the English Civil War. In his work he analysed the position and influence of the Roman Law in fourteen countries of 17th-century Europe. The chapter concerning the Kingdom of France deserves a special interest, mainly due to the great number of learned lawyers cited by Duck. His study shows his excellent knowledge of legal works on the French law of that time. This paper tries to present the complete bibliography of the books used by Duck to describe the influence of the Roman Law in the Kingdom of France.

²⁴ Por. A. RANCE-BOURREV, *Jacques-Auguste de Thou, son histoire universelle et ses démêlés avec Rome*, Paris 1888.